

برندگان و بازندگان جنگ روسیه و اوکراین چه کشورهایی هستند؟

تخت‌گاز هند و چین با سوخت روسی

سید احسان حسینی
چیرنگار گروه اقتصاد

بسیاری از کارشناسان، جنگ اوکراین را به‌عنوان یک‌قطعه‌عطف تاریخی معرفی می‌کنند که منجر به تضعیف هژمونی غرب شد و گذار به نظم چندقطبی در دنیا را تسریع کرد؛ موضوعی که اکنون بعد از گذشت بیش از سه‌سال از آغاز جنگ، خود را در آمارهای حوزه انرژی و تجارتی روسیه و شرکای جدید او نمایان کرده است. روسیه با تولید بیش از ۲۰ میلیون بشکه نفت و گاز روز، بعد از آمریکا، دومین تولیدکننده بزرگ منابع هیدروکربوری دنیاست که دارای اقتصاد نفتی بوده و عمده مقاصد صادرات انرژی ارزان این کشور تا پیش از جنگ اوکراین به کشورهای اروپایی ختم می‌شد. این صادرات، شامل سه میلیون بشکه در روز نفت و فرآورده‌های نفتی و ۱۴۰ میلیارد متر مکعب گاز طبیعی بوده است.

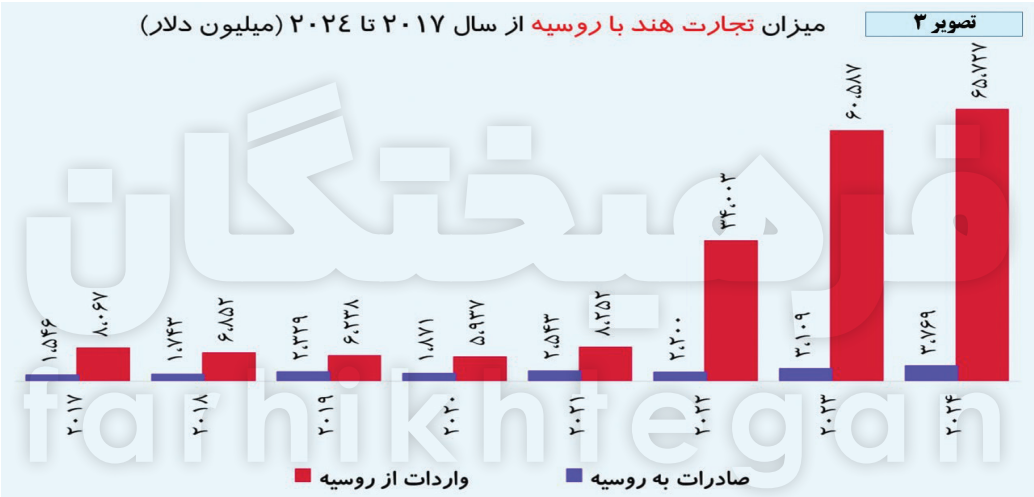
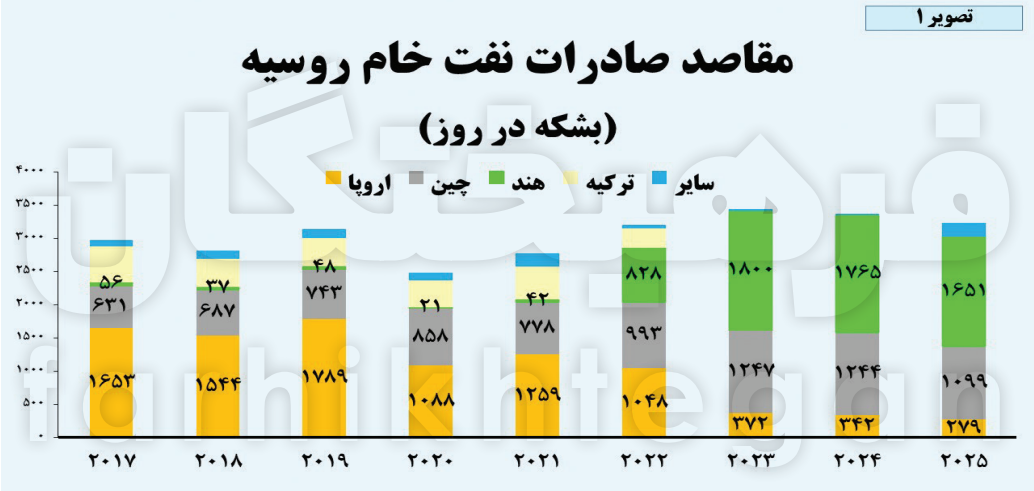
گذار به نظم جدید با انرژی ارزان روسیه

هفته گذشته بود که اتحادیه اروپا هجدهمین بسته تحریمی خود علیه صنعت نفت و گاز روسیه را اعمال کرد. اما روس ها از همان ابتدای جنگ، تصمیم خود را گرفته بودند، حرکت از بازار انرژی غرب به شرق و افزایش تجارت با کشورهای در حال توسعه. سرگنی لاوروف، وزیر امور خارجه روسیه در مصاحبه‌ای در ۲۵ جولای ۲۰۲۲ گفت: «ما تقاضای لغو تحریم‌ها را نداریم. تحریم‌ها مشکلاتی هستند که باید جداگانه به آن‌ها پرداخته شود. ما در حال حاضر اقتصاد خود را بر پایه شرکای قابل اعتماد می‌سازیم نه کسانی که یکبار دیگر بی‌یافتنی خود را ثابت کرده‌اند.» سخنگوی کرملین نیز در ۱ دسامبر سال ۲۰۲۳ صراحتاً اعلام کرد: «روسیه با این فرض کار می‌کند که تحریم‌های آمریکا و متحدانش علیه این کشور برای سال‌های طولانی ادامه خواهد داشت. ما شک نداریم آمریکا به تلاش برای اعمال فشار بر روسیه و کل سیستم روابط تجاری و اقتصادی ادامه خواهد داد. روسیه برای جبران کاهش تجارت با غرب به چین، هند

و دیگر بازارهای خاورمیانه، آسیا، آفریقا و آمریکای لاتین روی آورده است.» بدین ترتیب نفت و گاز ارزان روسیه، به جای استفاده در بازار اروپا و کمک به توسعه و رشد اقتصادی کشورهای اروپایی به سمت چین و هند و شرق آسیا سرازیر شد، در نتیجه اکنون کشورهایی که تهدیدی برای هژمونی آمریکا محسوب می‌شدند، با استفاده از این انرژی ارزان، با سرعت بیشتری به سمت توسعه و گذار به نظام چندقطبی دنیا حرکت می‌کنند.

۲ میلیون بشکه‌ای که از اروپا به هند و چین رفت

در تصویر ۱، مقاصد صادرات نفت خام روسیه به تکنیک بزرگ‌ترین واردکنندگان آورده شده است. طبق آمار مؤسسه کپلر، میزان صادرات نفت خام روسیه پیش از جنگ اوکراین و در شرایط غیرکرونا بی، نزدیک به ۱/۸ میلیون بشکه در روز بود اما اکنون در سال ۲۰۲۵ به کمتر از ۳۰۰ هزار بشکه در روز رسیده و تقریباً ۱/۵ میلیون بشکه کاهش یافته، همچنین صادرات نفت روسیه به ترکیه نیز از حدود ۵۰۰ هزار بشکه در روز به صفر سقوط کرده است. در مقابل، فروش نفت روسیه در بازار چین و هند رشد چشمگیری داشته و اکنون روس ها با کنار زدن عربستان و عراق به ترتیب به بزرگ‌ترین صادرکننده نفت به چین و هند تبدیل شده‌اند. طبق آمار مؤسسه کپلر، میزان صادرات نفت روسیه به هند از تقریباً صفر به ۱/۶۵ میلیون بشکه و میزان صادرات نفت روسیه به چین از کمتر از ۷۰۰ هزار بشکه به ۱/۱ میلیون بشکه افزایش یافته است. افزایش ۱/۶ میلیون بشکه صادرات نفت به هند و ۴۰۰ هزار بشکه‌ای به چین، درحالی توسط روسیه بعد از جنگ اوکراین رقم خورد که تخفیف‌های اعطایی در هر بشکه در برخی برهه‌های زمانی به ۴۰ دلار نیز رسید ولی اکنون این رقم به کمتر از ۱۰ دلار افت پیدا کرده است. در هر صورت، این چرخش روسیه از بازار اروپا به شرق آسیا، انرژی ارزانی را در اختیار هند و چین به‌عنوان بازیگران مؤثر در نظم آینده دنیا قرار داد. ششاید برخی تصور کنند در دوران گذار به نظم جدید کشور هند کاملاً همسو با هژمونی آمریکاست

افزایش ۱۷ میلیون نفری تعداد یارانه بگیران

اپوزیسیون هم یارانه می‌گیرد؟

فاطمه سادات مرتضوی
چیرنگار گروه اقتصاد

روز گذشته رسانه‌های کشور از تداوم دریافت یارانه نقدی توسط افرادی خبر دادند که سال‌هاست از ایران رفته‌اند. موضوع از این قرار بود که یکی از این دریافت‌کنندگان یارانه نقدی تا ابتدای سال جاری، فردی به نام مجتبی پورمحسن، خبرنگار رسانه توریستی اینترنشنال بود که اخیراً انتشار اطلاعات وی توسط هکر ها رسانه‌ای شده است. مسئله، صرفاً دریافت یارانه توسط یک عنصر رسانه‌ای وابسته به سرویس‌های بیگانه نیست؛ بلکه شاید نمادی از بی‌برنامگی دولت‌ها در ایران برای تخصیص یارانه نقدی به افراد و گروه‌های هدف است. این موضوع زمانی پررنگ‌تر می‌شود که می‌بینیم افرادی در حال دریافت یارانه هستند که نه تنها محتاج به این یارانه‌ها نیستند، بلکه به واسطه برخورداری از تمکن مالی و درآمد بالا، باید مبلغ قابل توجهی نیز مالیات بر درآمد و ثروت نیز به دولت بپردازند. موضوع اصلی اینجاست افرادی که باید یارانه بیشتری دریافت کنند، نمی‌گیرند ولی افرادی که ابتدا نیازی به یارانه ندارند در لیست دریافت‌کنندگان یارانه قرار دارند. اما پارادوکس ماجرا اینجاست که مطابق مصوبه هیئت وزیران در سال ۱۳۹۳ و تبصره‌های قانون بودجه سال ۱۴۰۳، دولت موظف بوده با استفاده از سامانه‌های ملی و تقاطع‌گیری داده‌های اقتصادی و اجتماعی، نسبت به پالایش اطلاعات یارانه بگیران و حذف افراد غیر مستحق اقدام کند. اما از سال ۱۳۹۳ تاکنون فرایند اجرایی آن یا به صورت ناقص انجام شده یا به دلیل ملاحظات مختلف، متوقف مانده است.

یارانه به خارج نشین ها به قیمت ناترازی انرژی!

یکی از مسائل اساسی در سیاست گذاری یارانه‌ای که کمتر مورد توجه دولت قرار گرفته، این است که منابع حاصل از فروش انرژی، از جمله برق، آب و گاز، درواقع باید صرف توسعه زیرساخت‌ها و رفع ناترازی در این حوزه‌ها می‌شد؛ اما در عمل مبلغ قابل توجهی از این منابع یا حتی فراتر از آن (از محل استقرار یا صندوق توسعه ملی و دیگر منابع عمومی)، به پرداخت یارانه نقدی اختصاص یافته است. به عبارت، دولت به جای تخصیص هدفمند منابع برای جبران کسری ها و سرمایه گذاری در بخش انرژی، سادترین راه ممکن را انتخاب کرده و بدون پایش دقیق، منابع را میان همه گروه ها توزیع کرده است. درحالی که بخش قابل توجهی از زیرساخت های انرژی

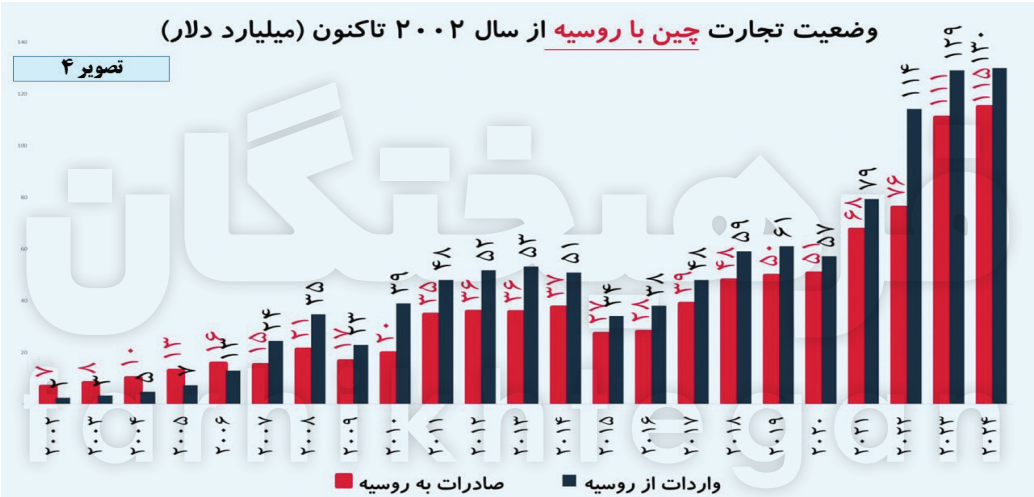
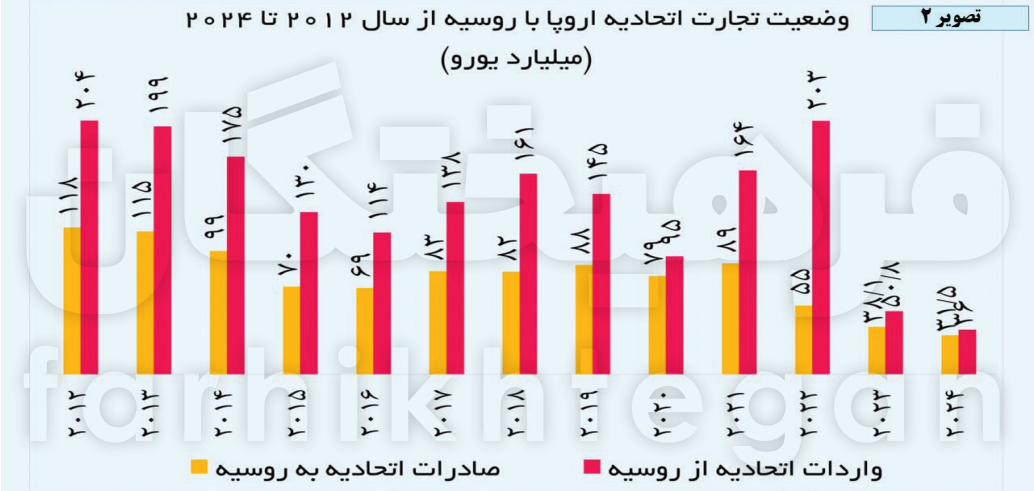
اما اختلاف دو کشور در مجاری همکاری با روسیه کاملاً مشخص بوده و در پاسخ ساویرود ریگر، رهبر حزب بهارتیا جاناتا، به لفاظی های ضد هندی سناتور لیندسی گراهام هویدا شده است. وی در پاسخ به این سناتور آمریکایی گفت: «خرید نفت روسیه توسط هند «پول خون» نیست؛ این تصمیمی است که برای محافظت از مردم هند در برابر قیمت های بالای انرژی در طول بی ثباتی جهانی گرفته شده که بخش عمده ای از آن توسط سیاست های غرب ایجاد شده است.»

رهبر حزب بهارتیا جاناتا ادامه داد: «فراموش نکنیم، آمریکا و متحدانش وقتی که برایشان مناسب بود، با رژیم های بسیار بدتر تجارت کرده اند. ریاکاری در لفاظه ژست های اخلاقی، هند را تحت تأثیر قرار نمی دهد. اگر آمریکا شرکای قابل اعتمادی در آسیا می خواهد، باید یاد بگیرد که با احترام تعامل کند، نه با عزاب کار خود را پیش ببرد.»

چرخش ۱۵۷ میلیارد دلاری تجارت روسیه بعد از جنگ اوکراین

همچنین بعد از جنگ اوکراین، تجارت روسیه نیز از اروپا به سمت هند و چین چرخش پیدا کرد. تصویر ۲، وضعیت تجارت روسیه با اتحادیه اروپا را نمایش می‌دهد که طبق آن، حجم تجارت طرفین از ۲۵۳ میلیارد دلار در سال ۲۰۲۱ به ۶۷ میلیارد دلار در سال ۲۰۲۴ کاهش یافته و افتی ۷۳/۵ درصدی معادل ۱۸۶ میلیارد دلار را تجربه کرده است.

بررسی های «فرهیختگان» نشان می‌دهد تراز تجاری روسیه با اتحادیه اروپا نیز از مثبت ۷۵ میلیارد دلار در سال ۲۰۲۱ به ۲۰۲۱ به مثبت ۴/۵ میلیارد دلار در سال ۲۰۲۴ کاهش یافته تا با ایجاد تراز تجاری، تسو به ارزی مبادلات تجاری برای روسیه تحت تحریم های غرب راحت تر صورت بگیرد. همزمان با افت تجارت روسیه و اتحادیه اروپا، تجارت این کشور با هند افزایش یافته و طبق تصویر ۳، از ۷/۱۰ میلیارد دلار در سال ۲۰۲۱ به ۶۹/۶ میلیارد دلار در سال ۲۰۲۴ چشش یافته و به ۶/۵ برابر شده است. به بیان دیگر تجارت روسیه و هند بعد از جنگ اوکراین به میزان حدود ۵۹ میلیارد دلار

۶- حذف یارانه بر اساس اقامت در خارج از کشور

ایرانیان مقیم خارج از کشور، بر اساس اعلام وزارت امور خارجه، از لیست یارانه بگیران حذف خواهند شد.

دهک های پردرآمد همچنان در صف یارانه

کاملاً بدیهی است بخش عمده‌ای از افزایش ۱۷ میلیونی یارانه بگیران، عمدتاً به افزایش نرخ مولید و تولد ها بر می‌گردد. اما نکته اصلی این ماجرا آنجاست که بخشی از افراد عمدتاً به این یارانه نیاز ندارند و زمانی که کسی نیازی ندارد، نباید به او یارانه داده شود. در این شرایط نباید به قیمت افزایش ناترازی انرژی از بسیاری از منابعی مانند صندوق توسعه ملی که باید صرف هزینه‌های توسعه‌ای شود، استقراض سالیانه صورت گیرد و صرفاً به مصارف یارانه‌ای تخصیص یابد که بخش از آن نیز به ساکنان خارج کشور می‌رسد. به طور کلی پرداخت یارانه نقدی به کل جمعیت کشور اساساً دو مشکل عمده دارد. اول اینکه رقم یارانه پرداختی سهم چندانی در پوشش هزینه‌های پردرآمد ها نداشته و پرداخت یا عدم پرداخت آن عملاً دردی از آن‌ها دوا نمی‌کند؛ چراکه در مناطق شهری در دهک اول، دوم و سوم به ترتیب یارانه ۲۴/۵ درصد، ۱۶/۵ درصد و ۱۴ درصد از هزینه‌های خانوار را پوشش داده است. این میزان در دهک‌های چهارم، پنجم و ششم به ترتیب ۹ درصد، ۷ تا ۷ درصد، در دهک‌های هفتم و هشتم ۶ و ۵ درصد و در دهک‌های نهم و دهم به ترتیب ۴ و ۲/۱ درصد بوده است. طبق این آمار ها، درحالی سهم خانوار دهک نهم شهری از یارانه نقدی دهک یک میلیون و ۵۰۰ هزار تومان بوده که هزینه ماهانه دهک نهم‌ها نزدیک به ۲۶/۵ میلیون تومان یا ۲۵ برابر درآمد فرد از یارانه نقدی بوده است. در دهک دهم شهری نیز درحالی هزینه ماهانه خانوار ماهانه بیش از ۴۹ میلیون تومان برآورد شده که کل درآمد خانوار از یارانه یک میلیون و ۲۰ هزار تومان بوده است. به عبارت، هزینه ماهانه خانوار دهک دهمی ها ۴۲ برابر یارانه نقدی دریافتی بوده است.

بنابراین تخصیص این رقم تنها موجب هدر رفت این منابع، کاهش کمک دولت به کم‌درآمدها و همچنین تعمیق کسری بودجه دولت در بخش هدفمندی می‌شود. برای مثال در سال ۱۴۰۲ سهم یارانه نقدی در پوشش هزینه‌های خانوار در دهک‌های نهم و دهم به ترتیب ۴ و ۲ درصد بوده است.